

NIEUWSBRIEF 130

Een uitgave van de Stichting Drukwerk in de Marge, ISSN 1382-1962, oktober 2009

Van het bestuur

De Boekkunstbeurs staat voor de deur

De komende editie van de Boekkunstbeurs vindt plaats over een kleine vijf weken. We nodigen alle contribuanten van Drukwerk in de Marge graag uit deel te nemen. Als u niets hebt aan te bieden op de beurs, bent u natuurlijk ook van harte welkom als bezoeker. Een gratis toegangkaart treft u aan bij deze nieuwsbrief.

Verder in de envelop een affiche, net als de toegangkaart gedrukt door Pastei, en een paar boekenleggers. Aarzel niet deze laatste uit te delen.

De beurs wordt zoals altijd gehouden in de Pieterskerk in Leiden, in het week-einde van 7 en 8 november. Ook nu weer is de beurs een gezamenlijke inspanning van Drukwerk in de Marge en de stichting Handboekbinden. De toegangsprijs bedraagt € 5.

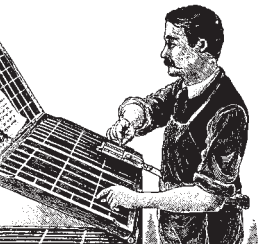
Dit jaar is er voor het eerst een thema gekozen: het (verre) oosten. Of u zich daar als deelnemer al dan niet iets gelegen laat liggen, staat u natuurlijk vrij. De manier waarop invulling zal worden gegeven aan het thema is nog onderwerp van gesprek. De kosten van een standaardtafel van twee meter zijn net als vorig jaar € 20 per dag, € 40 voor twee dagen. Eén meter of meer dan twee meter huren kan ook. De contant verschuldigde standhuur wordt tijdens de beurs bij de deelnemers geïnd. Als de standhuur bij een individuele exposant op bezwaren stuit, neem dan contact op met het bestuur.

Net als voorgaande jaren wordt aan bezoekers van de beurs een plattegrond en deelnemerslijst uitgereikt. Nieuw is dat we die deelnemerslijst van meer informatie willen voorzien dan tot nog toe.

We vragen u daarom bij uw aanmelding een korte omschrijving te geven van uw werk of van de zaken die u op de beurs aan zult bieden, liefst in niet meer dan één kort zinnetje.

Ook worden adresgegevens in de lijst opgenomen: een postadres, en zo mogelijk een telefoonnummer, e-mailadres en/of website. U kunt zelf aangeven welke gegevens u precies opgenomen wilt zien.

Verder willen we graag van u weten of u een voorkeur heeft voor een bepaalde plek in de kerk, of voor een plek in de nabijheid van een andere deelnemer. We proberen zoveel mogelijk rekening te houden met ieders wensen, maar dat kan alleen als we die ook kennen. Geef die ons dus alstublieft door.

Ga er niet vanuit dat u automatisch op dezelfde plek terecht komt als voorgaande keren. De indeling is ieder jaar weer een hele puzzel.

Contribuanten die een tafel willen reserveren, kunnen zich schriftelijk of per e-mail melden bij Drukwerk in de Marge (p.a. Herengracht 51, 1015 BC Amsterdam, beurs@drukwerkindemarge.com).

Meldt u vóór 16 oktober aan. Aanmeldingen die na die datum binnenkomen worden wel in behandeling genomen, maar we kunnen niet garanderen dat het dan zal lukken nog een plek te vinden.

We wensen u bij voorbaat een succesvolle beurs toe!

Oproepen en mededelingen

Rondleiding Best Verzorgde Boeken

Op zaterdag 19 september werden contribuanten van Drukwerk in de Marge ontvangen bij de Bijzondere Collecties in Amsterdam. Daar was een bijeenkomst georganiseerd ter gelegenheid van de jubileumtentoonstelling *De Best Verzorgde Boeken*. Samen met de Vrienden van de UB werden we rondgeleid over de tentoonstelling door Just Enschedé (directeur van de Stichting De Best Verzorgde Boeken) en Garrelt Verhoeven (conservator van de Bijzondere Collecties). Mathieu Lommen gaf een toelichting op de samenstelling en geschiedenis van de Bijzondere Collecties. Een zeer geslaagde bijeenkomst. Het bestuur dankt de Bijzondere Collecties heel hartelijk voor de gastvrijheid.

Stichting Lettergieten Westzaan

Ook dit jaar zal de Stichting Lettergieten Westzaan in Leiden op de Boekkunstbeurs van 7 en 8 november aanwezig zijn. Dan kan geprofiteerd worden van een speciale aanbieding: diverse BB-polissen, die we op voorraad hebben en ook een hele kast worden met 20% korting aangeboden.

BB-Polis

12 punt van 59,50 nu € 45

14 punt van 77,35 nu € 60

18 punt van 95,20 nu € 75

24 punt van 119 nu € 95
30 punt van 148,75 nu € 120
36 punt van 190,40 nu € 150

Een buitengewoon aanbod: hele kast Spectrum romein 24 punt: nu € 160.

Verder ook ornamenten en de gelegenheid bestellingen te doen.

Ronald Steur

Open dag Stichting Lettergieten Westzaan

Na de zomer is er met de herfstlucht in aantocht steeds een open dag in de lettergieterij te Westzaan. Ook nu weer een volle bak, met vele bezoekers, dankzij het mooie weer. Zelfs enkele Rietveldstudenten hadden de weg er naartoe gevonden, tot hun aller genoegen. Een bezoek aan de Schoolmeester, de papiermolen op loopafstand van de gieterij is een belevenis voor wie het nog niet heeft meegemaakt. Jammer genoeg was er te weinig wind, zodat de molen niet het bekende krakende geluid kon laten horen van de raderen en de stampers, maar de sacrale stilte van de droogruimte maakte dat goed. De molenaar had op zijn prachtige papier de historische Amerikaanse Onafhankelijkheidsverklaring (het origineel was op Zaans

papier gedrukt) in cliché nagedrukt op een bruikleen-proefpers van de Stichting Lettergieten. Een éénmalige gebeurtenis, hij had begrepen dat drukken een vak is en houdt het verder daarom op papier maken, eveneens een vak dat drukkers niet moeten gaan beoefenen.

Alex Barbaix

Nederlands-Hongaarse Biljetletterproef 2009

Toen ik vorig jaar in Hongarije een verzameling van 20 jaar collectieve projecten van Drukwerk in de Marge in een expositie in Debrecen toonde, met op de achtergrond de foto's van de 175 drukkers, was er aan Hongaarse kant ongeloof en bewondering voor de veelheid en perfectie van de vele prachtige 'druksels'. En inderdaad vanaf de 'Doos eenmaal open nooit meer dicht' tot de Grote Nederlandse Letterproef zijn er voortdurend initiatieven geweest om ons drukkers in de marge te stimuleren tot fantastische resultaten. Daarover pratend met enkele geïnteresseerden die wilden weten hoe dat dan zoal ging, opperde ik: laten we het maar eens proberen: we maken samen een Biljetletterproef. Ik had al wel enkele drukkers in de marge in Nederland gepolst over het idee en vond daar onmiddellijk steun. In Hongarije is het probleem echter dat anders dan in Nederland het ver-

boden was voor individuen grafische machines en productiemateriaal te bezitten. Ook economisch gezien was het niet makkelijk om eigen drukateliers te hebben. Pas in 1986, toen de perswet werd gewijzigd, is dat verbod vervallen. Boekdrukpersen zoals in Nederland in allerlei varianten bij de margedrukkers worden gebruikt, waren echter eind jaren veertig bij de nationalisatie en samenvoeging van de kleine drukkerijtjes tot grote staatsbedrijven en vervolgens bij de overgang naar nieuwe technieken, bijna voor 100 procent vernietigd. Een vereniging van ongeveer 150 grafische ontwerpers heeft koortsachtig gezocht naar deelnemers voor het project. Uiteindelijk heeft één ontwerper de mogelijkheid gevonden om deel te nemen. Daarnaast zullen ook een vijftal studenten van de christelijke Partium Universiteit in Nagyvarad een bijdrage leveren, voornamelijk gebaseerd op de grote collectie biljetletters die in de grafiekafdeling aanwezig is. Maar met alleen twee etspersjes is er wel een probleem. Ik maak me dan ook wel enige zorgen over hun drukmogelijkheden, nu het niet gelukt is een proefpers uit Nederland daarheen te brengen. De deadline voor het project ligt op dit moment echter nog een maand verder, dus ik wacht met spanning af. Veel steun had ik zelf in Hongarije, waar ik mijn eigen bijdragen drukte, van een gepensioneerde zetter van de Alföldi Nyomda (Drukkerij van het Laagland), die ook zelf zijn hart ophaalde en die onder het impressum ‘Slaaf van Gutenberg’ zich over de G ontfermde. Mijn eigen impressum is daar Némalföldi Nyomda (Hollandse Drukkerij). Daarnaast leverde ook mijn Hongaarse echtgenote een bijdrage. Ik ben er zeker van dat dit project in Hongarije wel eens de aanzet kan worden tot een marginale drukwereld zoals die in Nederland al jaren bloeit. De aanmelding in Nederland was overweldigend en het kostte me eerder moeite alles in goede banen te leiden. Ik moest nieuwe deelnememogelijkheden bedenken en uiteindelijk daarom de oplage van 50 naar 55 verhogen. De bijdragen stromen nu dagelijks binnen en ook de twee plekken die de afgelopen weken helaas vrijvielen konden snel weer worden opgevuld. De resultaten tot nu toe beloven een prachtig en spraakmakend resultaat op te leveren. Ik ben er zeker van dat het velen heeft geïnspireerd tot ongekende inspanningen, zoals ik bijvoorbeeld hoorde van 14 drukgangen op een kleinformaat degelpersje om twee A3-vellen te drukken, of het gebruik van 60 cm (!) houten biljetletter. Zo links en rechts heb ik al resultaten laten zien, maar de verrassing zal toch groot zijn wanneer het project op zaterdag 7 november in de Pieterskerk wordt gepresenteerd. 2009 zal worden herinnerd als het jaar van de biljetletter.

Ronald Steur

Nederlands-Hongaarse Biljetletterpoef 2009, met inleiding van Mathieu Lommen

LJC-Pers, Amsterdam/Némalföldi Nyomda, Debrecen

Oplage 55, waarvan 47 voor de deelnemers. Overige exemplaren zullen worden verkocht. De opbrengst daarvan is voor de kosten van de doos en voor ondersteuning van de deelname van de Hongaars-Roemeense studenten. Informatie: ronaldsteur@hotmail.com

Grafisch Werkcentrum Amsterdam

Beste vrienden en sympathisanten van Grafisch Werkcentrum Amsterdam (GWA),

Regelmatig maken wij in deze Nieuwsbrief melding van activiteiten in het Grafisch Werkcentrum Amsterdam, gevestigd in de Molukkenstraat 200 P in Amsterdam: lezingen, tentoonstellingen en het wel en wee over het voortbestaan van het centrum i.v.m. tekortschietende subsidie.

Op de vorige Boekkunstbeurs in Leiden liet ik tijdens de vergadering nog een adhesiebetuiging rondgaan om de Amsterdamse deelraad te overtuigen.

Nu, een jaar later, hebben wij weer enig perspectief – het Amsterdams Fonds voor de Kunsten is met geld over de brug gekomen – maar dat wil nog niet zeggen dat het centrum financieel boven Jan is.

Wel wordt er hard aan getrokken om het centrum te professionaliseren: er zal binnenkort iedere dag een vakkundige beheerder aanwezig zijn; de website wordt geactualiseerd; nieuwe cursussen worden op touw gezet; samenwerking met andere culturele instellingen zijn in volle gang; lezingen en tentoonstellingen worden georganiseerd; enz.

Het GWA is en blijft een fantastische werkplaats met een schat aan ‘Werkend Grafisch Erfgoed’ dat zowel door beeldend kunstenaars, margedrukkers, cursisten, scholieren als studenten gebruikt kan worden.

Het GWA bestaat binnenkort 5 jaar en zal dit lustrum vieren met festiviteiten en een grafiekverkoop tentoonstelling op zondag 1 november 2009.

Via deze Nieuwsbrief wil ik u wijzen op de mogelijkheid ‘Vriend’ te worden van het GWA. Velen van u zijn hiervan al op de hoogte gesteld via directe mail in juli en diegenen, die hieraan gehoor hebben gegeven alvast hartelijk dank voor uw donatie.

Wat vragen wij?

- wordt lid van de Vereniging van Vrienden van Grafisch Werkcentrum Amsterdam voor € 125 per jaar;
- blijf actief betrokken bij het Grafisch Werkcentrum.

Wat biedt het lidmaatschap u?

- gratis toegang tot lezingen, demonstraties, workshops en exposities;
- 10% korting op de aankoop van kunst tijdens de Grafiekexpositieverkoopdagen in het Grafisch Werkcentrum;
- eens per jaar een speciaal voor leden gemaakte prent;
- eens per jaar een speciale activiteit voor de leden.

Maak uw jaarbijdrage over op bankrekening 324.626.355 t.n.v. Stichting Grafisch Werkcentrum Amsterdam, o.v.v. lidmaatschap 2009, Vrienden van het GWA.

Hou de website in de gaten voor de actuele stand van zaken.

www.grafischwerkcentrum.nl

Namens de Stichting Grafisch Werkcentrum Amsterdam,

Lies Verdenius, bestuurslid

Das Museum für Druckkunst

Het in Leipzig gevestigde Museum für Druckkunst is zeer de moeite waard. Leipzig is sowieso de moeite waard. Onze contribuant Thomas Simon (www.lubo.de/ www.carpe-plumbum.de) heeft er een prachtige boekdrukkerij met een grootformaat snelpers. Hij drukt er voornamelijk lino'snedes en polymeerplaten/illustraties op voor zijn uitgeverij Lubok.*

Het museum is gelegen aan de Nonnenstraße. Het betreft hier een voormalige staatsdrukkerij (DDR.) Vier etages vol met historisch materiaal, met vele drukpersen door de eeuwen heen: in de grote machinezaal ijzeren handpersen (een Columbian pers, een Dingler pers, een Hagar pers uit Kopenhagen ca. 1837, een Ideal handpers, A. Hogenforst kniehevel uit Leipzig, een Imperial, The Paragon, Londen, een Albion pers, een Hopkinson & Cope, uit Finsbury, Londen, hand- en trapdegels (o.a. een Liberty uit New York), Heidelberg degelautomaten, een stopcilinder van Louis Schwartzkoff, een stopcilinder van Koenig & Bauer uit ca. 1890, een stopcilinder MAN ca. 1906, een tweetoerenpers Miller, een Original Heidelberg Cylinder Automat enz.

Onvoorstelbaar, wat een machinepark en op iedere verdieping een oude werknemer uit de voormalige drukkerij, die na de omwenteling hier te werk werd gesteld in het museum. Een aparte sfeer heeft de zetterij, waar hele groepen, vooral jongeren, een eerste ervaring met loden letters kunnen beleven. Maar ook de gieterij is zeer de moeite waard, Monotype, Typograph, Ludlow, Intertype en Linotype zijn aanwezig (alles werkt). Een historisch belangrijke gietmachine van Johan Enschedé uit Haarlem wordt er zeer gewaardeerd. Toen de gieters ontdekten dat ik in Amsterdam woonde en mijn vrouw José Vlaar in Haarlem is geboren, kon het niet meer stuk. Deuren van opslagplaatsen, waar geen toerist toegang krijgt, gingen open en schatten matrijzen werden uitgesteld. Een bijzondere ervaring. Het dialect dat ze spraken, bijna onverstaanbaar, was ondergeschikt, het enthousiasme en de herkenning deed alle ijs smelten. Onvergetelijk.

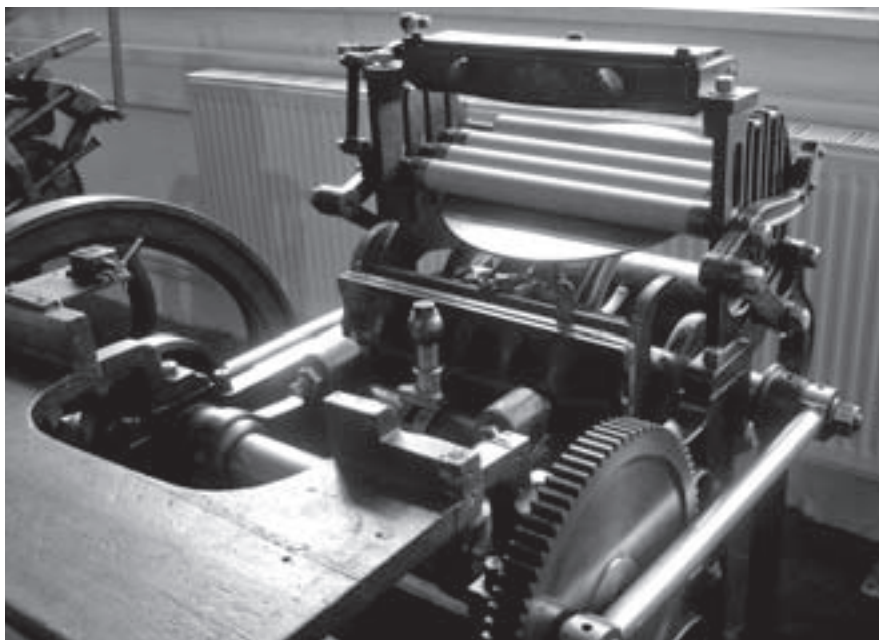
De sluitingstijd maakte jammer genoeg een eind aan het bezoek maar toen konden we met Thomas en Eli, zijn echtgenote, vurig nakletsen in der Stube. Aanbevelenswaardig!

Alex Barbaix

Gesellschaft zur Förderung der Druckkunst Leipzig e.V.

Nonnenstraße 38 – 04229 Leipzig, tel. +49 (0341) 23162–0, www.druckkunst-museum.de

* Im LUBOK Verlag aus Leipzig erscheinen originalgrafische ‘Bilderbücher’. Gedruckt werden die Bücher von den original Druckstöcken auf einer ‘Präsident’ Schnellpresse aus dem Jahr 1958. Für die LUBOK-Serie und für LUBOK SPEZIAL setzen sich zeitgenössische Künstlerinnen und Künstler aus Malerei und Grafik mit der Technik des Linolschnitts auseinander. Obwohl Format und Technik sowie das harte Schwarzweiß für alle Künstler vorgegeben sind – das Thema steht frei – überrascht die Vielfalt der Handschriften und Herangehensweisen in jedem Band aufs Neue. Ursprünglich bezeichnet ‘Lubok’ Russische Volksbilderbögen aus dem 19. Jahrhundert, preiswerte Originalgrafik, die auf Jahrmärkten verkauft wurde. Bilder fürs Volk!

Kasten met Chinees zetsel, met op de achtergrond een batterij regelgietsmachines (boven), en een Liberty trapdegel (onder).

Bruine boekjes

In *Tot de Laatste Bout* is in de literatuurlijst de serie 'bruine boekjes' opgenomen (Leergang voor het Grafisch Bedrijf). Gerard Post van der Molen vroeg toen om aanvullende informatie. Inhoudelijk kan ik hem natuurlijk niet verbeteren, maar bijgaand wel mijn aangevulde lijst van titels.

Het nummer vooraan tussen haakjes refereert naar het volgnummer in de vorige *Tot de Laatste Bout*.

Het is niet duidelijk of de deeltjes die worden aangeduid met 'nog te verschijnen' inderdaad zijn verschenen; de referentie komt uit *Grafische en aanverwante technieken*, waaruit ook de categoriën zijn genomen, waarmee de deeltjes zijn ingedeeld.

Algemeen

(18) D. B. Klein Essink, Theo Kurpershoek: *Kennen en Herkennen*. (240 pag. 1962)
Gezamenlijke verenigingen tot bevordering van de vakopleiding in de grafische industrie

(19) P. Weidema: *Mens in de samenleving*. (163 pag. 1966)
Gezamenlijke verenigingen tot bevordering van de vakopleiding in de grafische industrie

(7) G. Bakker, L. J. Lodewijks, dr. D. Tollenaar: *Kleur en inkt*. (61 pag, tweede druk 1968)
Gezamenlijke verenigingen tot bevordering van de vakopleiding in de grafische industrie

(17) J. C. Blankenstein, e.v.a.: *Grafische en aanverwante technieken*. (192 pag. tweede druk 1969)
Gezamenlijke verenigingen tot bevordering van de vakopleiding in de grafische industrie

Boekdruk

(1) J. Bouwman, P. M. M. Pont, P. B. Van der Vaart: *Letterzetten. Materialen en gereedschappen*. (85 pag. eerste druk: 1959, tweede druk 1964)
Vereniging tot bevordering van de vakopleiding in het boekdrukkers-, rasterdiep-druk- en chemigrafische bedrijf

(2) G. Bakker, J. Bouwman, J. A. A. Janssen, G. J. Renes, P. B. van der Vaart, B. Weijers *Letterzetten. Vaktheorie* (313 pag. tweede druk 1967)
Vereniging tot bevordering van de vakopleiding in het boekdrukkers-, rasterdiep-druk- en chemigrafische bedrijf

- (21) [J.B.J. Adams]: *Machinezetten*. (1009 pag. 1966)
Vereniging tot bevordering van de vakopleiding in het boekdrukkers-, rasterdiep-
druk- en chemigrafische bedrijf
- (22) *Monotype toetsenbordbewerken*. (232 pag.)
Vereniging tot bevordering van de vakopleiding in het boekdrukkers-, rasterdiep-
druk- en chemigrafische bedrijf
– J.Th. van Wees: *Boekdrukken. Machines, materialen en gereedschappen*. (231 pag. 1966)
Vereniging tot bevordering van de vakopleiding in het boekdrukkers-, rasterdiep-
druk- en chemigrafische bedrijf
- (3) J. Kedde[†], L.J. Lodewijks, A.W. Oosterbaan, W.H. Roest: *Boekdrukken. Vaktheorie*.
(158 pag. eerste druk 1960, tweede druk 1967, derde druk 1973)
Vereniging tot bevordering van de vakopleiding in het boekdrukkers-, rasterdiep-
druk- en chemigrafische bedrijf
- (4) G. van Dijkhorst, L.J. Lodewijks, G.W. Meijer: *Drukvormbehandeling*. (69 pag.)
Vereniging tot bevordering van de vakopleiding in het boekdrukkers-, rasterdiep-
druk- en chemigrafische bedrijf
- (5) M.G. Fischer: *Hoogdrukrotatiedrukken*. (tweede druk 1970)
Vereniging beroepsopleidingen Grafische Industrie
– M.G. Fischer *Stereotypie* (270 pag. tweede druk 1968)
Vereniging tot bevordering van de vakopleiding in het boekdrukkers-, rasterdiep-
druk- en chemigrafische bedrijf
- (6) Joh. W. van der Hulst, A. Reens: *Cijfers en normen*. (77 pag. twee drukken)
Vereniging tot bevordering van de vakopleiding in het boekdrukkers-, rasterdiep-
druk- en chemigrafische bedrijf

Lithografie

- P.F.C. van den Bogaerdt, P.L. Goores, H.J.G. Horsssen, A. Jacobson[†] en J.H. Wieg-
mans: *Het Lithografisch vak. Geschiedenis en overzicht*. (87 pag. eerste druk 1961, tweede
druk 1967)
Vereniging tot bevordering van de vakopleiding in het lithografisch bedrijf/
Amsterdam
- (13) W.F. Hesse, drs. G.M.W. Laseur, H.J. Schuit, J.A. Vring, D. Wijtman: *Lijnfotogra-
fie*. (164 pag. 1965)
Vereniging tot bevordering van de vakopleiding in het boekdrukkers-, rasterdiep-
druk- en chemigrafische bedrijf
– A.J.H. Elfers, J.W. de Jonge, G.C. van der Voort en H.J. Schuit: *Raster- en halftoonfo-
tografie* (nog te verschijnen in 1969)
- (16) J.A. Neele, J. Olij, B. Wester, M. de Bruin, H.J. Schuit: *Fotolithografie I*. (82 pag.)
Vereniging beroepsopleidingen Grafische Industrie
- (16) J.A. Neele, J. Olij, B. Wester, M. de Bruin, H.J. Schuit: *Fotolithografie II*. (1971)
Vereniging beroepsopleidingen Grafische Industrie

(10) J.C. de Winter, G. Wever, J.A. Souverein: *Scheikunde voor het grafisch bedrijf. Elementaire scheikunde.* (1964)

Vereniging tot bevordering van de vakopleiding in het Lithografisch Bedrijf en de Vereniging tot bevordering van de vakopleiding in het boek- en rasterdiepdrukbedrijf.

(11) P.C.F. van den Bogaert, P.L. Goores, J.H. Meijer, C. Volkers: *Het Kopiëren I. Negatief-kopie (Eiwit-methode)* (1964)

Vereniging tot bevordering van de vakopleiding in het lithografisch bedrijf

(11) P.C.F. van den Bogaert, P.L. Goores, J.H. Meijer, C. Volkers: *Het Kopiëren II. Positief-kopie (Diepgelegde offsetplaat), Vlakdrukmontage (Kleurenwerk)* (1964)

Vereniging tot bevordering van de vakopleiding in het lithografisch bedrijf

(11) P.C.F. van den Bogaert, P.L. Goores, J.H. Meijer, C. Volkers: *Het Kopiëren III. Kopieermachines.* (1964)

Vereniging tot bevordering van de vakopleiding in het lithografisch bedrijf

(20) P.F.C. van den Bogaert, F. van Damme, K.H. Sauerbier, A. Schippers, H.W.E. van Seggelen: *Werkzaamheden aan de offsetpers. Deel I: Voorbereding en onderhoud* (1964)

Vereniging tot bevordering van de vakopleiding in het lithografisch bedrijf

(20) P.F.C. van den Bogaert, F. van Damme, K.H. Sauerbier, A. Schippers, H.W.E. van Seggelen: *Werkzaamheden aan de offsetpers. Deel II: Afstellen en beginnen met drukken.* (1964)

Vereniging tot bevordering van de vakopleiding in het lithografisch bedrijf

(20) P.F.C. van den Bogaert, F. van Damme, K.H. Sauerbier, A. Schippers, H.W.E. van Seggelen: *Werkzaamheden aan de offsetpers. Deel III: Het drukken.* (1967)

Vereniging tot bevordering van de vakopleiding in het lithografisch bedrijf

(20) P.F.C. van den Bogaert, F. van Damme, K.H. Sauerbier, A. Schippers, H.W.E. van Seggelen: *Werkzaamheden aan de offsetpers. Deel IV: Storingen.* (1967)

Vereniging tot bevordering van de vakopleiding in het lithografisch bedrijf

– J. Brachel, T. Langkemper, P. Oeldrich en M. Willems: *Offsetrotatiedrukken* (nog te verschijnen in 1969)

Chemigrafie

– W.F.J. Wolke, J. van Commenie: *Graveren/Machinegraveren/Proefdrukken/Frezen en Afwerken.* (199 pag. 1969)

Opleidingscommissie voor het Chemigrafisch Bedrijf

(12) W.F.J. Wolke: *Reproduktietekenen. Positiefretouche.*

Opleidingscommissie voor het Chemigrafisch Bedrijf

(15) W.F.J. Wolke: *Negatiefretouche/Kopiëren/Metaalretouche.* (206 pag.)

Opleidingscommissie voor het Chemigrafisch Bedrijf

– W.F.J. Wolke: *Lijnetsen. Auto-etsen. Eenfase-etsen.* (177 pag. 1966)

Opleidingscommissie voor het Chemigrafisch Bedrijf

– G. van Beusekom en D. Schilstra: *Kleuretsen en nieuwe mogelijkheden* (nog te verschijnen, 1969)

Boekbinden

(9) J.C. Blankenstein (W.G.J. Callenbach): *Uitgaafbinden en brocheren I.* (153 pag. derde druk 1971), codes 1–9.

Verenigind tot bevordering van de vakopleiding in het boekbinders-, papierwaren- en enveloppenbedrijf

(9) J.C. Blankenstein (W.G.J. Callenbach): *Uitgaafbinden en brocheren II* (248 pag.), codes 10–25.

Verenigind tot bevordering van de vakopleiding in het boekbinders-, papierwaren- en enveloppenbedrijf

– J.C. Blankenstein [J. van Klaveren, J.A. Reinds]: *Elementaire vakkennis* (180 pag.), codes 26–50.

Verenigind tot bevordering van de vakopleiding in het boekbinders-, papierwaren- en enveloppenbedrijf

(8) J.C. Blankenstein: *Handboekbinden.* (238 pag. 1982), codes 51–74.

Verenigind tot bevordering van de vakopleiding in het boekbinders-, papierwaren- en enveloppenbedrijf

– J.C. Blankenstein [J. van Klaveren, J.A. Reinds]: *Materialenkennis.* (136 pag.), codes 75–82.

Verenigind tot bevordering van de vakopleiding in het boekbinders-, papierwaren- en enveloppenbedrijf

– J.B.M. van Onkelen, e.a.: *Vakrekenen*

Verenigind tot bevordering van de vakopleiding in het boekbinders-, papierwaren- en enveloppenbedrijf

– Materiaalmodellen

Hubert van der Heijden

Nieuw verschenen

Dick Wessels/ Het Gonst

Na een flinke pauze (herinnert u zich nog, 2004, Bart Meuleman, *in een donkere keuken*) verschijnt in de reeks ‘De Vlaamse Maat’ een tweede uitgave, *Het abattoir van het afscheid*, een gedichtencyclus van Maarten Inghels.

Maarten Inghels is dichter, schrijver en coördinator van de *Eenzame Uitvaart* te Antwerpen. Eind 2008 verscheen zijn poëziedebuut *Tumult* in de *Sandwich*-reeks onder redactie van Gerrit Komrij.

Inghels (Borgerhout, *1988) schreef poëzie, columns en kortverhalen voor diverse literaire tijdschriften en treedt regelmatig op met poëzie en tekst-performance (o.a. Koningsblauw, De Nachten, Weerwoordfestival en Wintertuin)
Meer over Maarten: www.maarteninghels.be

Aanleiding voor *Het abattoir van het afscheid* was het gedicht 'Bezoek nr 12 617' dat eerder verscheen in *Tumult*.

Voor de liefhebber:

De tekst van *Het abattoir van het afscheid* werd met de hand gezet uit de Clarendon en is gedrukt op Magnani. Vormgeving, druk en bindwerk zijn verzorgd door Dick Wessels.

De uitgave bevat 24 pagina's excl. omslag, formaat 16×24 cm.

De oplage bestaat uit 125 genummerde exemplaren, waarvan er 100 bestemd zijn voor de handel.

Alle exemplaren zijn gesigneerd door Maarten Inghels.

Prijs: € 30 per ex. excl verzendkosten (€ 5)

U kunt uw exemplaar bestellen door overmaking op giro 5756486 t.n.v. D. Wessels, Schotensesteenweg 112, 2100 Antwerpen (voor Nederland) of bank 401 4543191 20, t.n.v. Diederik Wessels, Antwerpen (voor België). Uw exemplaar wordt dan na 26/9 verstuurd.

Meer informatie: Het Gonst, Schotensesteenweg 112, B-2100 Deurne (Antwerpen), tel. 0032-3-2363816

De Klaproos/Le Coquelicot

Twee nieuwe uitgaven, in groot en klein formaat:

Le Bestiaire ou cortège d'Orphée – Het Dierenboek of stoet van Orpheus

Guillaume Apollinaire

vertaling J.P. Guépin

Le Bestiaire ou cortège d'Orphée van Guillaume Apollinaire omvat 30 gedichten, vier over Orpheus en de andere over dieren op de manier van de middeleeuwse dierenboeken.

Ironisch, melancholisch, antichristelijk of toch niet? Altijd vol humor.

De vertaling *Het Dierenboek of stoet van Orpheus*, die ik mocht gebruiken, is van J.P. Guépin. Een vertaling waarin alle facetten van de gedichten behouden blijven, heel knap.

In de grote uitgave staat elk gedicht op één uitklapbaar blad gedrukt, links de Franse tekst in rood, rechts de Nederlandse in zwart, met in het midden een kleurenprint in hoogdruk. Op twee plaatsen in het boek heb ik ook bladgoud gebruikt. De kleine uitgave is soberder gehouden. Het formaat is kleiner, en daarnaast zijn vrijwel alleen de kleuren rood en zwart gebruikt.

De beide uitgaven hebben een warme omslag van vilt en een Japanse binding.

De uitgaven zijn gepresenteerd op de 2e Biennale Internationale des Livres d'Artistes in Dives-sur-mer in september 2009.

De grote uitgave heeft een oplage van 12, waarvan 10 voor de verkoop. Van de kleine uitgave is de oplage 22, waarvan 20 voor de verkoop.

De prijs van de grote uitgave is € 650 en van de kleine uitgave € 85.

Marja Scholtens, atelier: Molslaan 139, Delft
e-mail scholtensklaproos@hetnet.nl
www.klaproos-coquelicot.eu

Nieuwe uitgaven Grafiekdrukkerij

Vanaf heden verkrijgbaar:

Patterns, serie linodrukken gebaseerd op Hollandse textielpatronen, formaat: 60×60 cm, unica, prijs: € 275 per stuk.

Semper avanti, 7 linodrukken van ezels, in zakje met linodruk, formaat: 18×13 cm per stuk, oplage: 20 sets, prijs: € 37,50 per set.

Labyrint, 4 sprookjes, 5 meerkleurenlino's, Japans gebonden, oplage: 25, prijs: € 75

Bestellen: De Grafiekdrukkerij, KNSM Laan 175, 1019 LC Amsterdam, e-mail info@grafiekdrukkerij.nl, of bel: 06 155 68008 of 020 6234558.

Nieuwe uitgaven Triona

Dezer dagen zijn verschenen:

O. Weggemans, *De meisjes van Yde*

Op 12 mei 1897 vonden twee arbeiders in de buurt van Yde tijdens het uitbaggeren een veenlijkje. Het werd later overgebracht naar het museum in Assen, waar het nog steeds te bezichtigen is. Deze vondst vormt de inspiratiebron voor dit korte verhaal.

Dick Ronner maakte een typografische omslag. Hij zette de tekst hiervoor uit de

loden Lectura en houten letters. De tekst van het verhaal is uit de Bembo gegoten. Voor het binnenwerk heeft Flora de Jong een lino-snede vervaardigd. 12 pagina's. Oplage 150 exx. € 4,50 + verzendkosten.

Tongue Twister

This typespecimen book contains one phrase that is difficult to articulate when spoken quickly. The face shown is an italic woodtype font. 12 pagina's. Oplage 70 exx. € 11 + verzendkosten.

Abonnees hebben hun zending al ontvangen. Wie geen abonnement heeft kan één of beide boekjes vanaf vandaag bestellen.

Bestellen bij Triona Pers, Havenstraat 2, 9973 PL Houwerzijl. Meer informatie: www.zolderman.nl/triona.

Nieuw bij Jozef Moetwillig

Nieuw verschenen bij Jozef Moetwillig te Gent *Zot van boeken*, het boekenlied van Jan Van Herreweghe, is een bibliothele zijpsprong van zijn boekenproject 'Het menselijk tekort bij een teveel aan papier' en verschijnt in de wijnmaand van het jaar 2009. Samen met deel II van dit boekenproject wordt ZvB op 3 oktober in het cc te Harelbeke/België aan het publiek voorgesteld; de auteur wordt door radiojournaliste Friedl Lesage geïnterviewd.

ZvB | JvH is de 24ste bibliothele uitgave en realisatie van de private pers Jozef Moetwillig te Gent. Voor de vormgeving tekent Jos Brabants.

De tekst is gezet uit de Baskerville c. 12 en 14, de covertitel uit de Gill c. 48, en gedrukt op Zerkall-Bütten weiß-rauh, 100 g/qm.

De oplage bedraagt 35 exemplaren, waarvan 10 Romeins genummerd van I tot X, voor de uitgever, en 25 Arabisch van 1 tot 25, voor de auteur.

Ieder nummer bevat een multiple van een potloodtekening van Jan De Maesschalck – Courtesy Zeno X Gallery, Antwerpen.

Op de BoekkunstBeurs in de Pieterskerk te Leiden zal de auteur op de stand van Jozef Moetwillig dit werk signeren.

Bestellen: E. Maeyensstraat 18, B-9040 Sint Amandsberg

Meer info: www.boekdruk.be/moetwillig

Sybren Polet bij Uitgeverij 69

Verschenen: Sybren Polet, *Tijd zonder natijd*. Zeven gedichten, opgedragen aan de vorig jaar overleden Rein Bloem. Gedrukt in 26 exemplaren, die door de dichter zijn gesigineerd. Het werk is gedrukt op Zerkall Bütten met een Cartiera Magnani Firenze omslag in drie kleuren, waarbij de schepranden naar binnen zijn geplaatst. Een exemplaar kost € 39,50.

Meer informatie:

Wolfram Swets, Hoge Larenseweg 45, 1221 AK

Hilversum, e-mail uitgeverij69@gmail.com.

Zie ook www.uitgeverij69.nl.

De Althaea Pers

Op 30 augustus 2009 heeft De Althaea Pers in Galerie De Kapberg in Egmond aan de Hoef een nieuwe uitgave gepresenteerd met tekeningen, schetsen en grafiek van Johan Breuker.

Onder de titel *Alleen wie het verlangen kent* zijn, verdeeld over vijf thema's, de grote bos-, tuin- en landschapstekeningen opgenomen die Breuker sinds 2006 heeft gemaakt. De uitgave is een vervolg op de catalogus *Ogentroost* die De Althaea Pers in 2005 heeft uitgegeven.

Alleen wie het verlangen kent is tevens de catalogus bij de tentoonstelling van Breukers tekeningen en grafiek bij Galerie De Kapberg. Tegelijkertijd exposeert De Althaea Pers bij deze Galerie de uitgaven die in samenwerking met Breuker zijn gemaakt.

De nieuwe catalogus kost € 30 (excl. verzendkosten) en is tot 4 oktober 2009 verkrijgbaar bij De Kapberg, tel. 072 5062645, bij Johan Breuker via email tonny.johan@wanadoo.nl of bij De Althaea Pers via email info@althaeapers.nl. Voor meer informatie over deze uitgave, zie: www.althaeapers.nl.

Stichting Autres Directions

‘ENS’, een mensenleven in 80 sonnetten

Het gedicht ‘ENS’

‘Een mensenleven, één ga ik hier beschrijven...’ ENS is een episch gedicht. Erik Akkermans beschrijft in tachtig sonnetten één mensenleven. Alledaagse besognes zijn verweven met grote levensvragen en prikkelen de verbeelding van de lezer. De dichter liet zich voor dit verhalende gedicht inspireren door onder meer Gezelle, Nijhoff en Vroman.

De vorm van ‘ENS’

De bundel bestaat uit acht delen, elk afzonderlijk vormgegeven door verschillende generaties grafisch ontwerpers. Van pas afgestudeerde twintiger tot wereldberoemde tachtiger, achtereenvolgens: Brigiet van den Berg, Thijs Verbeek, Herman van Bostelen, Melle Hammer, José Overtoom, André Toet, Gielijn Escher en Wim Crowwel nemen elk een deel voor hun rekening. Tijl Akkermans geeft vorm aan het geheel.

De uitgave ‘ENS’

ENS wordt uitgegeven door Stichting Autres Directions. De stichting initieert samenwerkingsverbanden tussen verschillende kunstvormen. Zo is ENS niet alleen een boek, maar ook een ontmoeting van verschillende generaties ontwerpers en performers die ieder op eigen wijze reageren op de inhoud.

Informatie over ENS

De verkoopprijs in de boekhandel bedraagt € 29,50.

Om te bestellen stuurt u een e-mail naar ens@autresdirections.nl of post naar Gibraltarstraat 67-III, 1055 NK Amsterdam, onder vermelding van uw naam, adres, telefoonnummer en het aantal exemplaren.

Zie verder www.autresdirections.nl.

Nieuwe Druksel-uitgaven

Michael Palmer

Aygi Cycle = Ajgi Cyclus

vertaald door Tom Van de Voorde
met een prent van Kurt Duyck

Jan Lauwereyns

Addertje zonder kop = あたまがないへび

Bij Druksel zijn twee nieuwe uitgaven verschenen. Over beide boeken vindt u meer informatie op www.druksel.be. Het boek van Michael Palmer kost € 25, het boek van Jan Lauwereyns € 20.

De boeken kunnen besteld worden bij Druksel, Gentbruggestraat 106, B-9040 Gent (België), of door een e-mail te sturen naar johan.velter@druksel.be.

De Buitenkant – Bantammerreeks nr. 7

In 1909 besloot Arnold Aletrino, controversieel schrijver en arts, om voor zijn gezondheid naar Zwitserland te verhuizen. Met zijn vrouw Jupie van Stockum vond hij in Chernex, hoog boven het meer van Genève, een geschikte plek om een chalet te laten bouwen. Daar zou hij zijn laatste, gelukkige jaren slijten. Veel van zijn Amsterdamse vrienden uit de kring van de Tachtigers – Witsen, Van Eeden – kwamen hem opzoeken. ‘Wij wonen vlak over het spoorwegstation, een bruin-geschilderd chalet, een eindje van de weg af, schuin voorbij het postkantoor. Van het station af kunt gij het zien, aan de kant van het meer,’ schreef hij aan een van hen.

Na Aletrino’s dood in 1916 bleef het chalet in de familie van zijn schoonzuster, Clara Maria van Hamel-van Stockum, die de bouw ervan had betaald. Na honderd jaar verkeert het, zorgvuldig bewaard door de familie, van binnen en buiten nog vrijwel in zijn oorspronkelijke staat.

Historica Ileen Montijn reconstrueerde het verhaal van het huis: de voorgeschiedenis en de bouw, de tijd van de Aletrino’s en de bewoning door de familie Van Hamel vóór, tijdens en na de Tweede Wereldoorlog.

Rijk geïllustreerd met bouwtekeningen, oude foto’s en andere documenten, met een voorwoord van Piet Schreuders.

Ileen Montijn, *Chalet Georges-Maurice 1909–2009. Het verhaal van een huis en zijn bewoners*

Documenten: Familie Van Hamel

Ontwerp en illustraties: Piet Schreuders en Sonja van Hamel

Letter: Miller Text, Bodoni Poster

Drukvormen: LenoirSchuring, Amstelveen

Druk: Offsetdrukkerij Jan de Jong
Papier: Bioset 115 en 130 grams
Afwerking Boekbinderij Van Waarden, Zaandam

2009 / 16,4×22,5 cm / 124 pagina's duotone + 16
pagina's kleur / genaaid gebonden in papieren
band / 225 exemplaren / € 29,50 + € 4 verzendkos-
ten

De Buitenkant, Schippersstraat 11–13, 1011 AZ,
Amsterdam, (020) 625 82 36
www.uitgeverijdebuitenkant.nl

Agenda

Tentoonstelling De Klaproos/Le Coquelicot

Van zondag 25 oktober tot zaterdag 21 november 2009 heeft ons voormalig bestuurslid Marja Scholtens een tentoonstelling in het Grafisch Kabinet in het Museum Joure. De opening is op zondag 25 oktober om 15 uur.

Geelgietersstraat 1-11, Joure, geopend 14–17 uur (za, zo, ma) 10–17 uur (di-vrij)
Zie ook www.museumjoure.nl en www.klaproos-coquelicot.eu.

Workshop papier maken in Groningen

Grafisch Centrum Groningen organiseert een driedaagse workshop Papier maken. Deelnemers aan deze driedaagse workshop maken kennis met allerlei aspecten van het maken van papier, zoals het scheppen van papier met schepramen in allerlei maten, het bereiden van papierpulp met blender en hollander, met verschillende methoden van papier drogen, en met het lijmen van pulp. Ons basismateriaal is gebruiksklare, hoogwaardige pulp van katoen, vlas, en hennep, in neutrale en bonte kleuren. Deelnemers kunnen glad papier maken dat geschikt is om op te schrijven, printen of drukken, of papier met meer textuur, met eventueel toevoegingen zoals draden en bladeren.

Het papier dat deelnemers maken wordt gedroogd op houten borden, in een droogkast, of in een hydraulische pers. Deelnemers krijgen ook informatie over de basismaterialen voor papierpulp, de eigenschappen van verschillende papiersoor-

ten, de effecten van verschillende manieren van persen en drogen, en over het thuis maken van papier.

De tweede zaterdag wordt besteed aan het maken van papier uit plantenmateriaal, zoals moerbeibast, pijpestrootje, maisliezen, ginkgobladd, en lisdoddenpluis. Hiermee kan uniek, levendig papier worden gemaakt. We werken niet alleen met gebruiksklare pulp maar maken ook zelf pulp door planten te knippen, logen en malen. Deelnemers gaan naar huis met een schat aan eigengemaakt papier en met een informatieboekje met door hen zelf geschept kaft.

Eén waarschuwing vooraf: papiermaken is zeer verslavend!

Docent: Pien Rotterdam. Zij is papiermaakster en docent en maakt al meer dan tien jaar papier van zeer uiteenlopende materialen. Ze verwerkt haar papier in kunstenaarsboeken in kleine oplagen, met eigen teksten en beelden.

Data: vrijdagavond 30 oktober 2009 19.30–21.30, zaterdag 31 oktober 10.00–16.00, zaterdag 7 november 10.00–16.00

Kosten workshop € 145 (inclusief basismaterialen, eenvoudige lunch en drinken).

Voor meer informatie over de workshop kun je telefonisch contact opnemen met coördinator Hans Horn: 06–25178093.

Per e-mail kan ook: info@grafischcentrum groningen.nl.

Grafisch Centrum Groningen

Warmoesstraat 41

9724 JJ Groningen (achter De Oosterpoort)

www.grafischcentrum groningen.nl

Linoleumsnijden bij De Grafiekdrukkerij

Zes lessen linoleumsnede, vanaf woensdag 28 of donderdag 29 oktober t/m resp. 2 of 3 december

Kosten € 175, incl. inkten, koffie, koek, gebruik gutsch, excl. papier, linoleum.

Informatie en aanmelding: De Grafiekdrukkerij, KNSM Laan 175, 1019 LC Amsterdam, e-mail info@grafiekdrukkerij.nl, of bel: 06 155 68008 of 020 6234558.

Boekensalon over de Salamanderpocket

De Salamander behoort tot de oudste pocketseries. De eerste deeltjes verschenen al in 1934 bij de Amsterdamse literaire uitgeverij Em. Querido. Als 'Salamander' werd proza herdrukt van schrijvers als Multatuli, Frederik van Eeden en Hella S. Haasse. Tal van ontwerpers, kunstenaars en illustratoren werkten in de loop der decennia aan de reeks mee, onder wie Theo Kurpershoek, Hermanus Berserik, J. Tapperwijn (ps. van Ary Langbroek) en Toni Mulder. Kurpershoek tekende ook enkele van de Salamandervignetten. Tegenwoordig verschijnt de reeks als 'Salamander Klassiek' bij uitgeverij Athenaeum.

De drukker Arie Lenoir bracht een omvangrijke verzameling Salamanderpockets bijeen. Die verzameling was van eind 2008 tot begin 2009 te zien bij Lenoirschuring in Amstelveen. Tevens verscheen bij deze drukkerij een zorgvuldig gedocumenteerd boek: *De omslagen van de Salamanderpockets 1958–1996* (357 p.). Het vormt een waardevolle aanvulling op *Het Salamanderboek 1934–1984* (1984) van C. J. Aarts. En nu schenkt Lenoirschuring de verzameling aan de Bijzondere Collecties.

Die beheerden al het grafisch archief van Salamanderuitgever Querido en het ontwerparchief van Salamandervormgever Theo Kurpershoek.

Een selectie van deze Salamanderpockets, gedrukt op goedkoop, houthoudend papier, kan ontzuid worden dankzij een financiële bijdrage van de Stichting Bibliotheek van het Boekenvak (SBB).

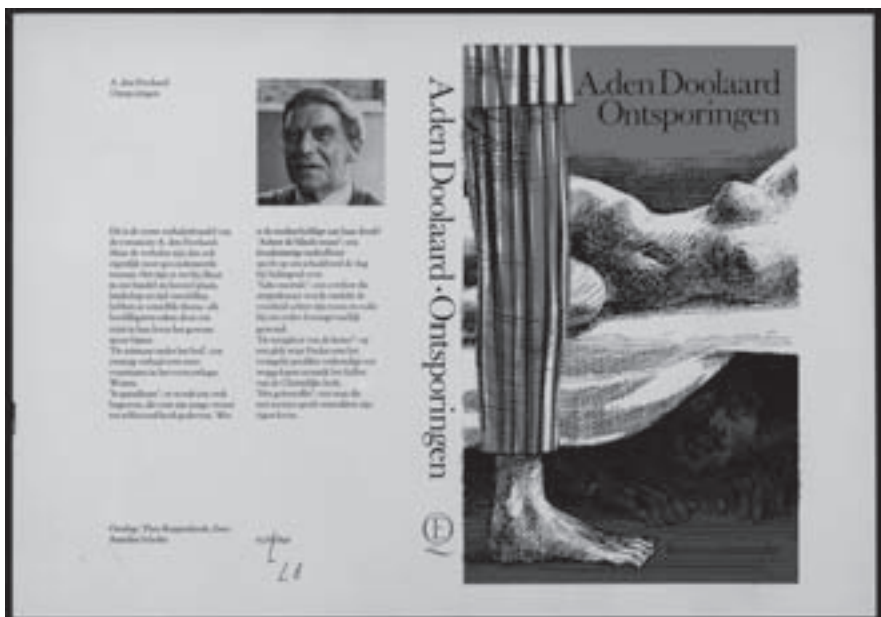
Deze middag gaat Toni Mulder in op de reeks Salamanders die hij in de jaren tachtig en negentig van een omslag voorzag, waarbij illustratie voor fotografie moest wijken. En Ron van Roon spreekt over andere, door hem ontworpen pocketomslagen. Mulder en Van Roon vormden samen ooit het Amsterdamse ontwerpbureau Dynamo.

Boekensalon i.s.m. de vakgroep Boekwetenschap en handschriftenkunde & Master Redacteur/editor

donderdag 26 november 2009, 17:00–19:30 uur

Bijzondere Collecties UvA, Oude Turfmarkt 129, 1012 GC Amsterdam

www.bijzonderecollecties.uva.nl

Museum Meermanno | Huis van het boek

Een nieuwe koers onder een nieuwe naam

Museum Meermanno, bekend van tentoonstellingen over boekdrukkunst en boekvormgeving, zal het culturele seizoen ingaan onder de nieuwe naam: Museum Meermanno | Huis van het boek.

Door de toevoeging 'Huis van het boek' legt het museum in zijn naam en logo een direct verband met het boek als zijn belangrijkste aandachts- en verzamelgebied. Naast de klassieke museale taken, wil Museum Meermanno | Huis van het boek een inspiratiebron en een gastvrije ontmoetingsplek zijn, voor het publiek en voor bedrijven en instellingen uit het boekenvak. In de programmering wordt daarom voortaan meer nadruk gelegd op lezingen, workshops, educatieve activiteiten en (boek)presentaties.

Directeur Leo Voogt: 'We doen meer dan het organiseren van tentoonstellingen. We hebben een prachtige locatie, die zich uitstekend leent voor kleinere, gerichte evenementen rondom het boek en het boekenvak.' Het nieuwe accent sluit ook aan bij de afspraken die met de Koninklijke Bibliotheek zijn gemaakt om op cultureel gebied gezamenlijk activiteiten te ontwikkelen.

Museum Meermanno | Huis van het boek is gehuisvest in het voormalig Haagse woonhuis van de negentiende-eeuwse (boeken)verzamelaar Van Westreenen. De missie van de instelling blijft onveranderd: Museum Meermanno | Huis van het boek presenteert, verzamelt en bestudeert de vele verschijningsvormen van het boek om blijvend betekenis te geven aan het belang van het boek als drager van cultuur, kennis en informatie. De website van het museum zal in de loop van dit jaar nog worden vernieuwd. Hierop zal steeds een actueel overzicht te vinden zijn van alle activiteiten die worden georganiseerd.

Drie eeuwen kennis en cultuur in bijzondere boeken

Van 3 oktober 2009 t/m 10 januari 2010 organiseert Museum Meermanno de tentoonstelling 'Boekenwijsheid. Drie eeuwen Nederlandse boekdrukkunst, 1540–1800'.

In deze eeuwen beleefde de Nederlandse boekproductie een ongekende bloei – zowel in aantal als in kwaliteit. In *boekenland* Nederland verschenen in deze periode meer dan 200.000 titels. De tentoonstelling laat hieruit een dwarsdoorsnede zien. Van topstukken tot gebruiksdrukwerk, van prachtige illustraties tot haastig handwerk, van almanakken tot atlassen, van devote werken tot erotisch proza. Een uniek overzicht dat de bezoeker overtuigend duidelijk maakt waarom Nederland

destijds internationaal een uitzonderlijke positie innam op het terrein van het gedrukte boek.

De directe aanleiding voor de tentoonstelling is de recente voltooiing van het STCN-project van de Koninklijke Bibliotheek: de STCN, de *Short-Title Catalogue Netherlands* geeft een overzicht van alle boeken die in de periode 1540–1800 in Nederland zijn gedrukt, of die daarbuiten in de Nederlandse taal verschenen zijn (zie ook www.stcn.nl). Voor het eerst wordt nu een prachtige selectie getoond uit de werken die in deze database zijn vastgelegd.

De tentoonstelling sluit aan op het boek *Boekenwijsheid. Drie eeuwen kunst en cultuur in 30 bijzondere boeken. Opstellen bij de voltooiing van de Short-Title Catalogue, Netherlands*. Voor dit boek kozen dertig gerenommeerde wetenschappers een boek uit de periode 1540–1800, dat zij voor hun vakgebied als kenmerkend beschouwen. Het kon gaan om werken die algemeen als belangrijk beschouwd worden, maar ook om ten onrechte vergeten boeken; om prachtig geïllustreerde folianten, maar ook om onooglijke kleine boekjes.

De tentoonstelling komt tot stand in nauwe samenwerking met de Koninklijke Bibliotheek.

Publicatie:

Boekenwijsheid. Drie eeuwen kunst en cultuur in 30 bijzondere boeken. Opstellen bij de voltooiing van de Short-Title Catalogue, Netherlands, Walburg pers, 2009. Prijs: € 29,95.

Museum Meermanno | Huis van het boek

Prinsessegracht 30, 2514 AP Den Haag
070 346 27 00

www.meermann.nl

open di t/m zo 12 tot 17 uur; feestdagen gesloten

Tentoonstelling Ben Joosten

Vanaf 5 september exposeert Ben Joosten in Galerie De Rietlanden in Amsterdam. De titel van de tentoonstelling vat het oeuvre van Ben Joosten mooi samen: *Tussen brons en lood – grafiek en plastiek*.

Oorspronkelijk bestierde Ben Joosten met zijn broer Mart en zwager Gerard de Groot een bronsgieterij waar toonaangevende kunstenaars als Mari Andriessen, Wessel Couzijn, Charlotte van Pallandt, Carel Kneulman, Lotti van der Gaag en Ian Pieters hun beelden lieten gieten. Nadat de bronsgieterij moest wijken voor de nieuwbouwplannen van de gemeente Soest begaf Joosten zich steeds meer zelf op het terrein van de beeldende kunst.

In onbruik geraakte boekdrukpersen en typografisch materiaal vormen de bronzen waaruit zijn beeldend werk ontstaat. Brons en (letter)lood worden omgezet in twee- en driedimensionale kunstwerken.

Het grafisch oeuvre dat hij in de afgelopen twee decennia heeft opgebouwd wordt alom gewaardeerd. Zijn typografische prenten en affiches zijn opgenomen in diverse museumcollecties waaronder die van het Rijksprentenkabinet te Amsterdam, het Groninger Museum, het Nederlands Affichemuseum in Hoorn en het Stadtmuseum in Borken (D.).

Galerie De Rietlanden, Rietlandpark 193, Amsterdam
www.derietlandenexposities.nl

5 september – 2 november 2009, zaterdag/zondag 13–17 uur

COLOFON

Deze nieuwsbrief is een uitgave van de Stichting Drukwerk in de Marge.

Voorzitter: Bubb Kuiper, bubbkuiper@netaffairs.nl

Secretaris: Silvia Zwaaneveldt, Gerrit Doustraat 4, 2311 XP Leiden, silvia@drukwerkindemarge.com

Penningmeester: Frans den Breejen, Korte Vleerstraat 8, 2513 VM Den Haag, frans@drukwerkindemarge.com

Nieuwe leden/adreswijzigingen graag doorgeven aan de penningmeester.

Nieuwsbrieven verschijnen 4 maal per jaar, begin januari, april, juli en oktober. Kopij voor de nieuwsbrief dient uiterlijk halverwege de voorafgaande maand binnen te zijn.

Bijdragen liefst per e-mail naar nieuwsbrief@drukwerkindemarge.com, of per post naar Nieuwsbrief Stichting Drukwerk in de Marge, Herengracht 51, 1015 BC Amsterdam (op cd of op papier getypt, zo niet in elk geval duidelijk geschreven).

Redactie: Alex Barbaix, Sander Pinkse